

KÁNTOR LAJOS

RÉGI DICSŐSÉGÜNK... (ÉS AZ ÚJ?)

Díjak (szobrok, plakettek), címek (diplomák), kitüntetések átvétele-átadása eléggé természetes velejárója egy hosszú életpályának; legfeljebb az a megkülönböztető, hogy az ünnepi aktus hol történik: a Duna-parti Parlamentben, az MTA palotájának dísztermében, a legendás emlékü Pilvaxban, valamelyik (magyarországi vagy romániai) írószövetségi, újságíró-szövetségi rendezvényen, Kolozsvárt vagy Budapesten, Fadrusz Mátyás-szobrának közelében vagy az Andrássy úton. Ha nekem kellene rangsorolnom a megtisztelő alkalmakat, nem egy ilyen hivatalos köszöntést emelnék ki emlékeim közül, hanem az udvarhelyi szálloda bejáratánál egyetlenben egyszer megéltet: székely ruhába öltözött szépséges szűzleány (húsz év körüli, tehát a minősítés második fele megkérdőjelezhető) virágcsokorral várta az autóból kiszálló vendéget. Az emlékező persze bármit mondhat – különösen sok évtized távolából –, ám a történet igaz. Egy kis helyesbítéssel. Ugyanis hárman érkeztünk, ketten a szerkesztőségből és az igazán várt, ünneplendő városvendég, a világhírű kolozsvári labdarúgó szakember, a sikert sikerre halmozott volt Ajax-edző, Kovács István, éppen mint *Korunk*-munkatárs.

Ebből a magasságból illik visszatérnem sport-hoz kapcsolódó, jóval szerényebb korábbi és későbbi, valóban saját élményeimhez. Mert az irodalmi, netán tudományos vagy közéleti eseményekhez fűződők esetleg megérintik a családot, jobb esetben egy szűkebb-tágabb közösséget – az igazi, az országos vagy világviszhang csak „sportos” (meg könnyűzenei) lehet.

**A mi fiaink és lányaink,
unokáink melyik
kategóriába sorolhatók?
Akik sokkal több időt
töltenek a számítógép
mellett, mint a
grundon, a szabadtéri
pályákon,
a tornatermekben?**

Hát az iskolában, a Farkas, illetve Petőfi utcai kolozsvári Református Kollégiumban és utódjában, a 2. számú Állami Magyar Fiúliceumban, a ma már dűledező tornateremben a negyvenes évek végén, az ötvenesek első felében mi is ebbe az irányba igyekeztünk – ki több, ki kevesebb sikerrel. A legtöbbre, azt hiszem, az alattunk járt, akkoriban a tágas iskolaudvaron reménytelenül kalapácsot dobáló természetes ifjú vitte, akit Károlyi Béla néven ismertek meg és dicsőítettek világszerte, miután ő nevelte sokszoros olimpiai és világbajnokká a csángó származású tornászlanyt, Nadia Comăneci-et s aztán még többeket, Romániában, majd Amerikában. (A kezdetekről két írást közöltünk a *Korunkban*, 1976 júniusában, a montreali olimpiai játékok előtt. Felhívnam ifjú sporttörténészek figyelmét Aradi József *Sztárhelyzet* című, a Károlyi házaspárral készített, Gheorghe Gheorghiu-Dej városi, azaz onești-i [ónfalvi] interjújára – műfajilag sem érdektelen. Egyébként Aradi a megmondhatója, hogy Nadia Comăneci apja még olvasott magyarul.) A nálunk idősebb, felsőbb osztályú iskolatársakat, a vívó Uray Zoltánt, a jeles sportújságíróvá lett és a *Korunkban* ugyancsak többször közölt László Ferencet s a többieket nem az én feladatom most megidézni; a mi osztályunkban (és a párhuzamos „A”-ban, Buchwald Péteréssel) viszont annyian törekedtünk az iskolaválogatotton kívül is, sportegyesületekben eredményt elérni, hogy a kimerítő felsorolástól inkább eltekintek. Csak két padtársamat, a kisiskolás korában távolugrásban, majd kosárlabdában irányítóként jeleskedő Bodola Tibit és a több mint kétszázszoros válogatott vízilabdázó Szabó Sanyit említem itt, no és a mögöttünk ülő másik „vízit” (akinek épp vízbe nem volt szabad mennie, a füle miatt); Vizi Imrének a mienknél jobb volt a keze, a rugalmassága és a gyorsasága, így ugyancsak magas válogatottsági számot ért el Románia színeiben.

De ha emlékezésről, régi dicsőségről van szó, a tanárainkkal kellett volna kezdenem, Kovács Bélával (Picu bácsival), az egykori Balkán-bajnok rövidtávfutóval, a kosárlabdázás kolozsvári meghonosítójával, a mi „elrontónkkal”; a sportemlékeket megszállottan gyűjtő kerékpározó, igazából azonban gyorskorcsolyázó Boldis Lászlóval („Na még egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, utoljára kétszer, háromszor, négyszer” – cseng vissza fülemben a tornaórai gyakorlásokról, melyeknek végén jutalmul pár percre labdát is kaptunk); Réthy „kollégával” (Boldis emlegette így, rajta maradt a „kolléga”), a hajdan kiváló szertornásszal, a szigorú, de igazságos kis emberrel. És itt emlegethetném Árkossy Sándor volt osztályfőnökünket és igazgatónkat; ő ugyan földrajzot tanított, de az iskolai sportélet aktív résztvevője, támogatója, a sportszerűség hétköznapi példás képviselője volt – egy mind sportszerűtlenebbé váló társadalomban.

A magam sportkarrierjéről aligha volna érdemes beszámolni – ez inkább nekem, esetleg utódaimnak tanulságos, a számomra merőben új helyszínekké, nem éppen értelmiségi környezetben: a Dermatá gyári világát jelentő idősebb csapattársakkal, az országos első osztályban szereplő egyetemi kosárcsapat román menőivel; Piatra Neamț (országos ifi bajnokság) és Rîmnicu Vilcea (egyhónapos ifjúsági tábor), egyszer pedig a bukaresti Dinamo stadion pályája. És egy máig fiókban maradt összekötés-kísérlete sportnak és nyelvtudománynak; elsőéves diákként a Bolyain (bármiféle plágiumgyanútól a lehető legtávolabb!) szakdolgozatot írtam a kosárlabdajáték szókincséről. Professzorunk, Márton Gyula nagyon megdicsérte (később elmondta, hogy lehettem volna valaki, ha maradok a nyelvészetnél), én pedig elküldtem a tanulmányt Budapestre, valamelyik sportelméleti folyóirathoz. Folyt a levelezés, valahol őrzöm dr. Hepp Ferenc elismerő levelét. (Olvasom róla a *Magyar Nagylexikonban*, hogy egyetlen magyarként a Kosárlabda Dicsőség Csarnoka, a Hall of Fame tagja lett 1980-ban, előzőleg az UNESCO Testnevelési és Sport Világtanácsa alelnöke is volt, másfél évtizeden át.) Folyóirat-átszervezés, ajánlott javítások miatt húzódtott az ügy, aztán számomra tárgyaltalan lett, az irodalom jobban érdekelt, persze.

Anélkül azért, hogy az aktív sportolásnak hátat fordítottam volna. Levezető sportnak – szeretem mondani – huszonéves *Korunk*-szerkesztőként rátaláltam a teniszre (váltó pályákon és változó partnerekkel; a hosszabb listáról álljon itt a drámaíró Kocsis István, a mérnök-professzor Kelemen Árpád, a nyolcvankét éves koráig meccseinken példásan küzdő Senkálzsky Endre, a színházszeretet és a sportszerűség örökös bajnoka, az utóbbi évekből pedig – az első elemiben megismert – Buchwald Péter). A szerkesztőségben aztán időről időre kínálkozott a lehetőség, hogy főként olimpiák előtt kiéljem a nem szűnő (talán 1952-ben, a helsinki 16 arany heteiben csúcsra járatott) sportszeretetemet. Visszalapozva a *Korunk*-évfolyamokban, először az épp negyven éve megjelent lapszámunk gazdagságát, sokszínűségét vélem ma is kiemelhetőnek, olyan témákkal, mint *A győzelem és vereség lélektana* (Zörgő Benjámín), *Építészek maratonija* (Horváth Ildikó), *A sport intellektualizmusa* (Romulus Rusan interjúja az olimpiai bajnok Lia Manoliuval – akiről Bukarestben újabban stadiont neveztek el), *A labdarúgás fenomenológiája* (Aradi József), *A fair play – sakkozók erénye* (Láng Gusztáv). És írtunk Nagy Albert híres, vitatott festményéről, a szétvert arcú ökölvívóról (*A győztes*), közzeltük Bardócz Lajos és Kazinczy Gábor jó grafikáit. 1984 júliusában, alaposan romló politikai légkörben, „Sport – helytállás – béke” cím alá sorolva (a már megkezdett, előírt ünneplés, a „Négy alkotó, forradalmas évtized” súlypontja mögé rejtve) sikerült megszólaltatnunk az említett népszerű Kopeket, azaz Kovács Istvánt, a román labdarúgó válogatottba visszakérült Bölöni Lászlót, a gerelyhajító Zörgő Évát (Zörgő Benjámín lányát), a sportpszichológus O. Bogáthy Zoltánt, a prózaíró Mózes Attilát és D. R. Popescut.

1992-ben már nem kellett „felsőbb” előírásokhoz igazodnunk, „Sportvilág és versenyhelyzet” témájú májusi lapszámunk szerkesztése, összeállítása csak rajtunk múlt. Megszólíthattuk Mándy Ivánt, Esterházy Pétert, Kukorelly Endrét, Bécsben elhangzott, a politikai rendszerváltás és sport összefüggéséről szóló előadását bocsátotta a szerkesztőség rendelkezésére Földesiné Szabó Gyöngyi. Rózsa András írta a bevezető tanulmányt (*Olimpiai dimenziók*), Umberto Eco-szöveget fordítottunk (*A góllövő listától a sláger-kupáig*), és az 1984-ben a cenzúra által kidobott Bustya Endre-írás (*Sportfilológia?*) is bekerülhetett a lapba. Itt jelent meg először László Ferenc fontos, korábban (ítthoni közlésben) elképzelhetetlen összefoglalása: *Adattár egy jövőző kisebbségi sporttörténethez*, az olimpiai játékokon Románia színeiben szerepelt 163 erdélyi magyar sportoló feltérképezésével (a csúcstartó öt-öt részvétellel a törvívó Orbán Olga és Jencsik Kató), amihez hozzáadandó a téli olimpiák 37 részvevője – összesen tehát 200 nő és férfi. Mindezt pedig Tettamanti Béla szellemes rajzai kísérték.

Régi dicsőségünk?

És mi van, mi lesz 2012-ben? Gyarapodik-e a dicsőségtábla? Hogy a *Korunk* olimpiai és labdarúgó-Európa-bajnoksági „előkészületével” mi a helyzet, azt az olvasó ezeken a lapoldalakon láthatja, olvashatja. Hogy mi történik a világban s a mi szűkebb világunkban a sporttal, a „sportvallással”, azt ugyancsak többen, többféleképpen foglalták össze, a korábbiaknál semmivel sem kevésbé jeles személyiségek, tanulmányokban, esszéikben. (A „svéd Ibrahimovictól a kolozsvári „magyar” CFR-ig, a Real Madrid és a Barcelona edzőinek rivalizálásáig, a nemzeti és nemzetközi politika s az olimpiai játékokon való részvétel összefüggésétől az olimpiai tévéközvetítés lehetőségeinek változásáig sok minden szóba kerül – és sok minden nem; érdekes téma lehetett volna például a karatézó és hokizó Putyin, államelnökké történt újraválasztása alkalmából.)

Én most – nem annyira szerkesztői minőségemben – megpróbálok visszatérni a címben idézett Vörösmartyhoz, a *Zalán futásához*. Utóvégre ebben a „régis dicsőségünkkel” kezdődő epikus költeményben ugye futásról van szó... Párducos Árpád el-

lenségének futásáról. 1825-ben (az Első ének első soraiban) a költő a honfoglaló vezér Árpád hadrontó népe hatalmát aposztrofálja:

*Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom
Öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.
A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.*

A Tizedik ének végén pedig Árpád így kiált a futó Zalán után:

*Bajnokaim s az erős fiak anyjai, díszleni termett
Hajnal ölt hölgyek fognak telepedni meződön:
Rajta tenyérszend e nemzet s országokat állít.*

Közel kétszáz év múltán ne azt vitassuk, hogy a nemzeti romantika jóslata hogyan vált be (az „országokat állít” helyébe az országokra szakadt a realisabb megközelítés); de mi a helyzet a „puhaságra serényebb gyermekekkel” – az „erősebb jámbor apákhoz” viszonyítva? Vagy mégis bajnokainkról, a díszleni termett anyákról és fiakról beszélhetünk inkább, az erősekről? (Vörösmarty ezt persze Árpád korára értette.)

A mi fiaink és lányaink, unokáink melyik kategóriába sorolhatók? Akik sokkal több időt töltenek a számítógép mellett, mint a grundon, a szabadtéri pályákon, a tornatermekben? Játékaik pedig elsősorban virtuális hadviselésről, (autó)versenyzésről, üldözésről szólnak. Nem vér folyik persze, ami nyilván jó, legfeljebb az áramfogyasztás nő. És sorvadnak az izmok? Behatárolódik, mechanikussá válik a gondolkodás? Visszaszorul a kreativitás? Ám ha a sikeres – többnyire aztán lebukó – hackerekre gondolunk (Kolozsvár s a nemzetiség nem maradt le ebben!), valószínűleg nem általánosítható a megállapítás.

Családi tapasztalatra leszűkítve (nem hackerileg!) egy ilyen sportvonalat tudok felállítani: kosárlabda (tenisz) – vívás, úszás (gyermekszinten), vízilabda (nagy remények) – amerikai futball (merőben új kezdet). Hát bizony ahol Bálint unokám tizenhét évesen kikötött, nyilván az a legkeményebb. Nehezen követem (negyvenet elrúgott, ötvenhez közelebb, pólóedzésekre ma is járó apja Budapesten már tanulja legnagyobb fia sportját érteni), de elgondolkodom: ez volna a – vívásban például katasztrofálisan visszaesett, labdarúgásban nehezen tápászkodó – magyar sport jövője? Temesvár adott egy kiválóságot Amerikában az amerikai futballnak... Netán (családilag) mi is erre az útra térünk? (Egy országos ifibajnokság megnyerése után?) Bálint öccse viszont, Bence most legfeljebb kutyákat futtat (nem kutyaszánba fogva, télen, ahogy a székely hegyekben teszik, immár turistacsalogató sportként); a húga, Dóra Borbála egyelőre felhagyott a sportkezdetekkel, de a hároméves Dávidnak van már amerikai futball-labdát utánzó játéka. Szóval itt terem majd nekünk újra a (magyar) sportdicsőség?

Vagy egyszer majd visszatérünk – dédunokáink visszatérnek – a játékhoz, a „tisztá”, üzlet- és politikamentes játékhoz, ahogy Szilágyi Ákos akadémiai igényű tanulmányának végén felvillan a remény, inkább óhaj?

Egyelőre maradhatunk a (nagyapai) kíváncsolomnál: a laptop mellett jusson idő, kedv a nem virtuális mozgásra. Persze nemsokára valamennyien a tévékészülék elé cövekeljük magunkat, öregek és fiatalok, hogy minél több érmet szurkoljunk ki Londonban – a távolból.